

NVvR-RECHTERS CODE

I Aanleiding en achtergrond

1.1 De rechterlijke macht vormt één van de pijlers van onze democratische rechtsstaat. De rechtspraak draagt bij aan de instandhouding van de rechtsstaat en het vertrouwen van de burger in het recht. Daarvoor is essentieel dat rechters blijvend vertrouwen en gezag genieten in de samenleving. De maatschappelijke rol die rechters vervullen, de daarvoor aan hun toevertrouwde taken met de daarbij aan hun gegeven ingrijpende bevoegdheden en de daarbij behorende eigen verantwoordelijkheid maken dat zij aan hoge standaarden moeten voldoen.

Beslechting van geschillen door een onpartijdige en onafhankelijke rechter is onontbeerlijk voor het vertrouwen van de burger in rechtvaardigheid, veiligheid en gerechtigheid in de samenleving. Dit voorkomt eveneens dat burgers het recht in eigen hand gaan nemen. De rechterlijke toetsing heeft onder meer tot doel om erop toe te zien dat wetten worden nageleefd, dat er geen sprake is van willekeur, dat de overheid zich in haar handelen aan de wet houdt en dat burgers rechtsbescherming krijgen.

Rechters hebben tot taak om op basis van alle feiten en omstandigheden in een individuele zaak een rechtvaardige beslissing te nemen. Zij moeten zich rekenschap geven van alles wat nodig is om die taak te vervullen en er voor zorgen dat zij daarover in voldoende mate beschikken.

1.2 De veranderende kijk in de samenleving op het functioneren van de rechter en de bezinning onder rechters op wat voor de rechter essentieel moet worden geacht om naar behoren te functioneren, hebben geleid tot het opstellen van deze gedragscode. Aan een schriftelijke code was in aanvulling op de mede op initiatief van de NVvR tot stand gekomen Leidraad onpartijdigheid van de rechter en Leidraad nevenfuncties¹ ook behoefte door de groei van de beroepsgroep en de omstandigheid dat rechters minder dan voorheen meervoudig recht spreken. Dit document beoogt een leidraad te zijn om rechters te helpen zich bewust te zijn van hun positie in de samenleving en van de mogelijke interventies en invloeden van buiten. Die invloeden worden gekenmerkt door een kritischer benadering van het functioneren van rechters.

Een op schrift gestelde code geeft de samenleving ook inzicht in de wijze waarop rechters hun functioneren vorm geven. Het document geeft de huidige opvattingen weer, maar het is bedoeld een levend document te zijn. Het pretendeert niet een antwoord te geven op alle ethische vragen waarvoor een rechter zich gesteld kan zien; dat is ook onmogelijk. Het is wel uitdrukkelijk de bedoeling rechters uit te nodigen tot kritische zelfreflectie en tot discussie met collega-rechters.

Binnen de NVvR is uiteraard de vraag opgeworpen of naast de in 2010 door de Raad voor de rechtspraak en de Presidentenvergadering opgestelde Gedragscode Rechtspraak² plaats is voor een eigen code. Die vraag is volmondig met ja beantwoord. De Gedragscode Rechtspraak richt zich op allen werkzaam in de rechtspraak, hetgeen gezien vanuit een organisatiebelang

---

¹ Beide leidraden zijn in te zien via www.nvvv.org

² www.rechtspraak.nl

begrijpelijk is en tegen die achtergrond is het een goed initiatief. Maar om dezelfde reden is zij te summier en in te algemene termen gesteld om als richtsnoer te dienen voor rechters die binnen de rechtspraak een bijzondere staatsrechtelijke positie hebben met daarmee verband houdende ingrijpende bevoegdheden én verantwoordelijkheden.

1.3 Een gedragscode is een vertaling in gedragsnormen van kernwaarden. Het benoemen van die kernwaarden van de rechtspraak is dan ook enerzijds van belang als spiegel voor het eigen functioneren van rechters en anderzijds als 'uithangbord' van wat de samenleving van de rechtspraak en het functioneren van rechters kan verwachten. Een aantal essentiële waarden is opgenomen in diverse internationale documenten. We noemen er enkele. De Consultative Council of European Judges (CCJE) heeft in 2011 de Magna Carta of Judges opgesteld. Verder zijn er de code van de European Network of Councils for the Judiciary en de Bangalore Principles of judicial conduct. Daarnaast geeft het Comité van Ministers van de Raad van Europa in zijn Aanbeveling uit 2010 (Recommendation CM/Rec (2010)12) een extensieve en tamelijk precieze uitleg van de reikwijdte van de rechterlijke onafhankelijkheid³.

De NVvR neemt tot leidraad de volgende als elementair beschouwde kernwaarden voor rechters, te weten **onafhankelijkheid, autonomie, onpartijdigheid, integriteit, deskundigheid en professionaliteit**. Die waarden zijn in vrijwel alle internationale documenten en in veel gedragscodes in andere landen terug te vinden en zijn, vertaald naar de Nederlandse situatie, inspiratie geweest voor de in dit document omschreven gedragsnormen. De waarden hebben ook hun weerslag gevonden in de Nederlandse wetgeving.⁴

1.4 Willen rechters in staat zijn de gedragscode tot leidraad te nemen dan moet aan een aantal randvoorwaarden zijn voldaan. Die zijn opgenomen onder hoofdstuk 3. Die randvoorwaarden richten zich tot de overige twee staatsmachten en tot de organisatie van de rechtspraak.

1.5 De NVvR-rechterscode is op 26 september 2011 door de Ledenraad van de NVvR vastgesteld.

---

³ Deze documenten zijn terug te vinden via de websites van de genoemde organisaties: www.coe.int / www.encj.eu / www.unodc.org / www.coe.int

⁴ Onder meer in artikel 116 en 117 van de Grondwet, de artikelen 7, 12, 23,24 en 96 van de Wet op de rechterlijke organisatie en de artikelen 19, 44, 46c en 46l van de Wet rechtspositie rechterlijk ambtenaren

2 Gedragsnormen van de rechter

Inleiding

In deze gedragscode ligt het accent op de eigen verantwoordelijkheid van rechters en op hun eigen bewustzijn van de gevolgen en de impact van hun gedrag en handelen als rechter. Deze code dient als een referentiekader voor het rechterlijk handelen waarnaar rechters zich kunnen richten bij de uitoefening van hun werkzaamheden. Het rechterschap kan echter ook van invloed zijn op het privéleven van de rechter; daarom is daar in de code ook aandacht voor. Internationaal bestaan diverse gedragscodes waaraan rechters zich geïnteresseerd hebben.

Deze NVvR-rechterscode sluit wat betreft de vorm aan bij de code die door de European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ) is opgesteld. Daarbij is de NVvR-rechterscode inhoudelijk gebaseerd op de Nederlandse traditie en cultuur. Hierna wordt telkens de essentie weergegeven van de betreffende kernwaarde, gevolgd door een vertaling naar gedragsnormen.

2.1 Onafhankelijkheid

Onafhankelijke rechtspraak is geen privilege van de magistraat maar een fundamenteel recht van de burger in een democratische rechtsstaat.

Onafhankelijkheid is een weerslag van de grondwettelijke scheiding der machten tussen wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht. Onafhankelijke rechtspraak waarborgt dat de beslissing van de rechter vrij van sociale, economische of politieke druk tot stand komt en dat zij is gebaseerd op het eigen oordeel van de rechter inzake de relevante feiten en juridische grondslagen in een specifieke zaak. De rechter stelt de hem⁵ gegeven onafhankelijkheid ten dienste van de samenleving en geeft daaraan vorm en inhoud met het oog op de rechten en vrijheden van de burgers.

De rechter past het recht toe in iedere individuele zaak die hij behandelt, zonder vrees of dwang van buitenaf. De autonome standpuntbepaling van de rechter staat centraal bij rechterlijke onafhankelijkheid. De rechter moet zijn beslissing kunnen baseren

op zijn eigen oordeel zonder enige ongepaste beïnvloeding van de zijde van de procespartijen of het overheidsapparaat en zonder dat zijn oordeel is onderworpen aan een andere (niet in de zelfde zin onafhankelijke) instantie. De rechter laat zich leiden door het recht en zijn eigen geweten en gevoel voor rechtvaardigheid. De rechter zorgt ervoor dat hij op de hoogte blijft van maatschappelijke ontwikkelingen en standpunten en betreft die zo nodig bij zijn oordeel, steeds met als leidraad de onafhankelijke waardering van relevante feiten en interpretatie van jurisprudentie en wet.

De rechter bewaakt voortdurend de eigen onafhankelijke oordeelsvorming. Hij is zich ervan bewust dat bepaalde zaken professionele moed van de rechter vereisen om een beslissing te nemen waarvan hij meent dat deze rechtvaardig is, ook al wordt deze beslissing in de samenleving niet breed gedragen. Soms is de rechter genoodzaakt om de grenzen van de wet op te zoeken om een rechtvaardige beslissing te nemen. De rechter begrijpt dat daarmee zijn oordeel onderwerp van discussie kan zijn in de samenleving.

⁵ Waar de mannelijke vorm wordt gebruikt wordt de vrouwelijke vorm geacht te zijn inbegrepen.

2.2 Autonomie

Autonomie van de rechter geeft hem enerzijds de noodzakelijke vrijheid in zijn rechterlijk functioneren en maakt hem daarvoor anderzijds ten volle verantwoordelijk.

Autonomie, ook wel aangeduid als interne onafhankelijkheid, ziet op de bewegingsruimte van de rechter binnen zijn organisatie. De rechter geeft zijn autonomie vorm door middel van zijn zelfstandig optreden en zelfstandige oordeelsvorming terwijl hij deel uitmaakt van een organisatie die moet voldoen aan eisen van doelmatigheid en rechtmatigheid.

De rechter is onafhankelijk en daarom in zijn rechterlijk handelen autonoom ten opzichte van de organisatie waarbinnen hij werkt en de collega's met wie hij samenwerkt. De rechter is verantwoordelijk voor zijn eigen beslissing ook als hij daarvoor collega's consulteert.

De rechter handelt met oog voor het belang van tijdige afdoening van zaken en zorgt er tegelijkertijd voor dat dit geen afbreuk doet

aan de inhoudelijke kwaliteit van zijn beslissingen.

Met inachtneming van organisatorische en bestuurlijke kaders claimt de rechter zeggenschap over de wijze waarop hij zijn werk inricht.

Omdat rechtsontwikkeling van belang is en, in het verlengde daarvan, het streven naar rechtseenheid, mag van individuele rechters worden verwacht dat zij mede vormgeven aan inhoudelijke samenwerking met andere rechters.

Rechtseenheid leidt enerzijds tot een begrenzing van de autonomie van de rechter en vormt anderzijds een belangrijk aspect van de kwaliteit van rechtspraak. De rechter geeft zich rekenschap van het belang van het bevorderen van rechtseenheid door het recht toe te passen en zich daarbij in beginsel te richten naar aanbevelingen met draagvlak onder collega-rechters zoals de alimentatienormen en de kantonrechtersformule. De rechter motiveert zijn besluit wanneer hij afwijkt van dergelijke aanbevelingen.

2.3 Onpartijdigheid

Onpartijdigheid van de rechter vormt de basis voor de gelijkwaardige behandeling van partijen en dat is essentieel voor een eerlijk proces.

De kernwaarde onpartijdigheid ziet op het afwezig zijn van (de schijn van) vooringenomenheid van de individuele rechter bij de beoordeling van een geschil. Voorwaarde voor onpartijdige rechtspraak is het negeren van eigen vooroordelen, vooringenomenheden en voorkeuren en het terzijde stellen van ieder mogelijk eigen belang door de rechter. Onpartijdige rechtspraak vormt één van de pijlers voor het vertrouwen van de burger in de rechtspraak.

De rechter behandelt partijen vanuit het perspectief van een objectieve toeschouwer zichtbaar gelijkwaardig. Onpartijdigheid is geen synoniem voor onverschilligheid.

2.3.1 De rechter spreekt recht zonder vooroordeel of voorkeur. De rechter is zich daarom bewust van zijn persoonlijke vooroordelen en voorkeuren en vraagt zich bij zijn oordeelsvorming telkens af of die daarvan vrij is. De rechter draagt er zorg voor dat zijn gedrag binnen en buiten de rechtszaal het publieke beeld van onpartijdigheid niet in gevaar brengt. De rechter behandelt partijen gelijk met inachtneming van de eigenheid van elk

individu. De rechter is zich bewust van het bestaan van andere culturen, normen en opvattingen dan de zijne en weegt deze zo nodig mee bij zijn oordeelsvorming.

2.3.2 Nevenactiviteiten kunnen een strikt persoonlijk, een bestuurlijk, een zakelijk of een politiek karakter hebben. De rechter heeft zelf de verantwoordelijkheid om te bepalen of nevenactiviteiten zich laten combineren met de uitoefening van het ambt. De rechter – onder wie uitdrukkelijk begrepen de rechter-plaatsvervanger - waakt er voor dat nevenfuncties, voormalige nevenfuncties in de voorafgaande drie jaar of andere activiteiten naast zijn werk als rechter tot belangenverstrengeling of schijn van belangenverstrengeling kunnen leiden. Dit uitgangspunt is reeds neergelegd in de Leidraad nevenfuncties en daar verder uitgewerkt. De rechter is over zijn nevenfuncties open en transparant en zorgt dat het register van nevenbetrekkingen up to date is.

Lidmaatschap van een politieke partij staat de rechter, net als iedere andere burger, vanzelfsprekend vrij. In een aantal internationale gedragscodes wordt actieve deelname aan de politiek sterk ontraden en in een aantal landen is het verboden. Hoewel het in Nederland niet verboden is, aanvaardt de rechter toch geen volksvertegenwoordigende functie, omdat hij zich ervan bewust is dat dit de schijn van partijdigheid kan oproepen.

2.3.3 De rechter vermijdt een, in de ogen van een objectieve toeschouwer, schijn van partijdigheid. De rechter voorkomt de schijn van partijdigheid door geen recht te spreken in zaken die zijn persoonlijke, bestuurlijke of zakelijke relaties raken of betreffen. Dit geldt ook ten aanzien van voormalige relaties.

De rechter vermijdt dat de uitoefening van aan hem opgedragen taken ertoe leidt dat hij in verschillende hoedanigheden bij dezelfde zaak betrokken is. De rechter is zich bewust dat zijn onpartijdigheid ter discussie kan komen te staan vanwege zijn eerdere bemoeienis als rechter met een bepaalde zaak en wanneer hij herhaaldelijk zaken tussen dezelfde procespartij(en) behandelt.

De rechter trekt zich terug of verschoont zich in die zaken waarin hij op grond van feiten of omstandigheden voorziet dat gerechtvaardigde vrees kan ontstaan ten aanzien van zijn onpartijdigheid. Over de reden van verschoning is de rechter in beginsel transparant naar partijen. De rechter ziet wraking als een instrument ten dienste van partijen dat de kwaliteit van de rechtspleging kan bevorderen.

Ten slotte is de rechter er alert op dat ook (neven)functies van zijn partner of nauwe bloed- en aanverwanten zijn onpartijdigheid kunnen beïnvloeden of schijn van partijdigheid kunnen veroorzaken. In het licht van deze paragraaf verdient de Leidraad onpartijdigheid van de rechter, waar dat beginsel nader is uitgewerkt, vermelding.

2.4 Deskundigheid en professionaliteit

Kwalitatief hoogwaardige rechtspraak vereist professionele en vakbekwame rechters.

Een vakbekwame rechter beschikt over de nodige kennis en vaardigheden. Naast een gedegen kennis van het actuele recht zijn andere aspecten, zoals technische deskundigheden naast professioneel optreden evenzeer van belang. Professionaliteit van de rechter ziet daarom ook op de attitude en vaardigheden als rechter en draagt zo mede bij aan het vertrouwen dat de burger heeft in de rechtspraak.

2.4.1 De rechter is vakbekwaam in zaken waarover hij recht spreekt en hij geeft een zaak terug wanneer hij zichzelf daarin onvoldoende deskundig acht. Het behoort tot de eigen verantwoordelijkheid van de rechter om deskundig te zijn en te blijven. Hiertoe volgt de rechter nationale en internationale ontwikkelingen die van belang zijn voor zijn eigen rechtsterrein. Wanneer dat nodig is, specialiseert de rechter zich binnen een bepaald rechtsgebied. De rechter onderkent de eigen verantwoordelijkheid om zich voortdurend bij te scholen en om de kwaliteit te evalueren van de cursussen die hij volgt.

2.4.2 De rechter beschikt over een professionele werkhouding en over vaardigheden die nodig zijn om de zaken die aan hem worden voorgelegd adequaat te behandelen. De rechter doet zijn werk met toewijding en realiseert zich dat tijdigheid bij de afdoening van zaken mede bepalend is voor de kwaliteit van rechtspraak. De rechter begrijpt de grote invloed die zijn beslissing kan hebben op het leven van de daarbij direct betrokkenen en op de samenleving. De rechter geeft daarom iedere zaak de vereiste zorg en aandacht.

De rechter is te allen tijde zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van zijn beslissing. De rechter weet wanneer gebruik te maken van externe deskundigen, weet hen de juiste vragen te stellen en weet hun bijdrage voldoende op zijn merites te

beoordelen. De rechter is zich ervan bewust dat professionaliteit mede inhoudt dat hij beseft dat het consulteren van collega's en intervisie de kwaliteit van het eigen functioneren kan verhogen. De rechter staat daarom open voor feedback van collega's. Op zijn beurt is hij zelf bereid feedback te geven aan collega's.

De rechter gaat respectvol om met de medewerkers die hem ondersteunen en geeft hun voldoende ruimte om hun ervaring en deskundigheid in te brengen. De rechter houdt daarbij in het oog dat hij eindverantwoordelijk is voor zijn beslissing.

2.4.3 De rechter bejegt de procespartijen en andere betrokkenen, zoals het slachtoffer in het strafproces, met respect. De rechter creëert de juiste atmosfeer in de rechtszaal. De rechter beschikt over de benodigde communicatieve vaardigheden om leiding te geven ter terechtzitting en over overtuigingskracht om conflicten op de meest passende manier op te lossen. De rechter heeft oog voor de belangen van alle betrokkenen bij een zaak. De rechter heeft een luisterend vermogen en bejegt partijen op een professionele wijze, waardoor partijen zich gehoord en serieus genomen voelen. De rechter geeft op de zitting aan partijen begrijpelijke voorlichting over de gang van zaken en het (verdere) verloop van de procedure. De rechter stelt alleen die vragen die nodig zijn voor zijn oordeelsvorming in het kader van de oplossing van het conflict.

De rechter is transparant in zijn oordeel. Voor partijen is helder wat het oordeel van de rechter is en de motivering maakt de beweegredenen om tot het oordeel te komen inzichtelijk. De rechter zorgt daarbij voor een goed evenwicht tussen de behoefte van de samenleving om informatie te krijgen en de privacy van betrokkenen.

De rechter is in staat om goed te communiceren met partijen en de andere actoren binnen de rechtspraak. Hij weet adequaat om te gaan met de aanwezigheid van media in de rechtszaal. Als hij naar

buiten treedt is hij zich bewust van de professionele rol die hij vervult en heeft hij vooraf doordacht welke invloed zijn boodschap kan hebben. De rechter laat zich anders dan in de hoedanigheid van persrechter of in wetenschappelijke publicaties in het openbaar niet uit over uitspraken van collega's.

2.5 Integriteit

Integriteit van de rechter is een essentiële voorwaarde voor de legitimatie van de rechtspraak.

De rechter stelt aan zichzelf hoge eisen op het punt integriteit, omdat hij tot taak heeft toe te zien op naleving van het recht door anderen. Deze kernwaarde vormt een aansporing voor de rechter om, ook onder druk, zijn rug recht te houden en tegen de stroom in te gaan als dat nodig is. De samenleving verwacht van de rechter dat hij het goede voorbeeld geeft, juist omdat de rechter tot taak heeft toe te zien op naleving van het recht door anderen. Zo kan hij het noodzakelijke gezag in de samenleving en het vertrouwen van de burgers blijvend verdienen. Integer gedrag is een essentiële voorwaarde voor de vormgeving van de overige kernwaarden.

2.5.1 De rechter is onkreukbaar, dat wil zeggen: niet chantabel en niet omkoopbaar. De rechter maakt geen oneigenlijk gebruik van de middelen die hem in zijn functie ter beschikking zijn gesteld. Hij neemt geen geschenken aan waarvan hij weet of moet vermoeden dat zij worden gegeven om zijn beslissing in een concrete zaak of toekomstige zaken te beïnvloeden. De rechter gaat integer om met informatie waarvan hij kennis neemt in zijn functie als rechter en houdt zich strikt aan zijn geheimhoudingsverplichting.

De rechter laat hiërarchische verhoudingen geen rol spelen bij zijn rechterlijke beslissingen en zorgt er voor dat zijn rang of anciënniteit collega's bij hun beslissingen niet beïnvloedt of belemmert.

De rechter heeft tot taak een rechtvaardige beslissing te nemen ook wanneer strikte toepassing van het recht daaraan in de weg lijkt te staan. De rechter toont zich standvastig wanneer zijn beslissing indruist tegen de mening van een meerderheid of een minderheid in de samenleving. Dat vereist waar nodig de moed om te zeggen: 'tot hier en niet verder'.

De eis van integriteit brengt ook mee dat de rechter de organisatie erop aanspreekt als hij onvoldoende wordt gefaciliteerd om een bepaalde zaak te behandelen, zelf onvoldoende is toegerust om de zaak af te doen of als door de werkdruk de kwaliteit van zijn beslissingen nadelig wordt beïnvloed. De rechter doet dit vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid voor een goede rechtsbedeling.

2.5.2 De rechter is in zaken waarin hij recht spreekt niet bevooroordeeld en schenkt partijen geen privileges. Door middel van zijn professioneel en persoonlijk functioneren staat de rechter er borg voor dat hij geen schade toebrengt aan de publieke beeldvorming ten aanzien van de rechtspraak, de rechterlijke organisatie en het ambt van rechter.

2.5.3 De rechter gedraagt zich prudent en respectvol. De rechter laat dit zien door de manier waarop hij partijen bejegent ter zitting. De rechter treedt partijen en andere actoren binnen de rechtspraak beleefd, oprecht en tactvol tegemoet. De rechter let niet alleen op zijn eigen gedrag, maar heeft ook een signalerende functie. Integriteit impliceert ook dat de rechter collega's aanspreekt op niet integer gedrag.

2.5.4 Vanwege zijn publieke functie worden aan de rechter hoge eisen gesteld. De rechter heeft tegelijkertijd recht op een privéleven. De rechter zoekt een balans tussen de eisen die aan hem gesteld worden en zijn privéleven. De rechter zorgt ervoor dat zijn maatschappelijke activiteiten geen schade toebrengen aan een goede vervulling van zijn ambt. De rechter heeft net als ieder ander recht op zijn eigen mening. De rechter realiseert zich echter dat hij in de openbaarheid al snel als vertegenwoordiger van de rechtspraak zal worden beschouwd en dat een openbaar optreden zijn gezag als rechter en het gezag van de rechtspraak als geheel kan schaden. Hij spreekt zich daarom in elk geval niet publiekelijk uit over zaken waarover nog een rechterlijke beslissing moet worden gegeven. De rechter treedt voorts anders dan als persrechter en in wetenschappelijke publicaties alleen bij uitzondering in zijn functie naar buiten. De rechter is terughoudend bij het gebruik van sociale media en realiseert zich dat het gebruik daarvan kan leiden tot het leggen van onwenselijke verbanden.

3 Randvoorwaarden voor het optimaal functioneren van de rechter

De rechter maakt deel uit van de samenleving en functioneert in een organisatorisch verband met anderen en niet als eenling. Voor een goed functioneren van de rechter moet daarom aan een aantal randvoorwaarden zijn voldaan: de rechter kan niet naar behoren functioneren indien hij daartoe niet in staat wordt gesteld door de overheid en de rechterlijke organisatie.

3.1 Externe randvoorwaarden, te vervullen door de beide andere staatsmachten (wetgevende en uitvoerende macht).

In het licht van de machtenscheiding heeft de rechterlijke macht een bijzondere positie waarbij het uitgangspunt is dat voor goed functioneren van de rechtsstaat de rechterlijke macht een zelfstandige, afzonderlijke en gelijkwaardige positie in de staat toekomt. De waarborgen voor de rechterlijke macht, neergelegd in de Grondwet, artikelen 116 lid 4 en 117, en in organieke wetten plaatsen de rechterlijke macht functioneel gezien in een onafhankelijke positie ten opzichte van het parlement en de regering.

Onafhankelijke rechtspraak wordt vormgegeven door individuele rechters. Het is aan de wetgever om een wettelijk kader te scheppen waardoor onafhankelijke rechtspraak wordt gegarandeerd. Wetten moeten toetsbaar en werkbaar zijn. Om het systeem van 'checks and balances' niet te verstoren, is het van belang dat de drie staatsmachten elkaar in hun rol respecteren.

3.2 Interne randvoorwaarden, te vervullen door de organisatie van rechtspraak.

Onder invloed van ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering wordt ook rechtspraak meer en meer beschouwd als een dienst die verleend wordt aan de burger en die zo efficiënt en effectief mogelijk moet worden aangeboden. Uiteraard moet de organisatie van rechtspraak voldoen aan eisen van doelmatigheid en rechtmatigheid. De druk die noties van bedrijfsvoering zoals doorlooptijden en zaaksbudgetten op de rechter leggen, moet er evenwel niet toe leiden dat de rechter zich niet vrij voelt om op juiste wijze een goede beslissing in een bepaalde zaak te nemen. Een balans tussen de inhoud en bedrijfsvoering bevordert de kwaliteit van rechtspraak, waarvan tijdigheid uiteraard een onderdeel is.

Het blijft in eerste instantie de eigen verantwoordelijkheid van de rechter om zaken op de juiste wijze af te doen. De organisatie moet hem faciliteren om zijn taak met inachtneming van deze verantwoordelijkheid uit te voeren.

Toepassing van aanbevelingen of richtlijnen door de rechter kan de rechtseenheid dienen. Daarvoor is dan essentieel dat die aanbevelingen of richtlijnen maximaal draagvlak hebben onder rechters. Dat kan worden bevordert door de discussie daarover primair op rechtbankniveau te organiseren en vervolgens vanuit de rechtbanken die discussie op landelijk niveau te brengen om landelijke rechtseenheid na te streven. Raad en besturen dienen de gerechten daar in te faciliteren.

Ten behoeve van het waarborgen van onafhankelijkheid en onpartijdigheid is een objectief en transparant systeem van zaakstoedeling nodig. De organisatie dient er in samenspraak met de rechters voor te zorgen dat er zo'n systeem komt.

De rechter is zelf verantwoordelijk voor het op peil houden van zijn kennis maar de organisatie stelt de rechter in de gelegenheid om de noodzakelijke vaardigheden te verwerven en te behouden. In dit verband beschouwen rechters de huidige norm van ten minste dertig studie-uren per jaar als een absoluut minimum. De kwaliteit van de door de organisatie georganiseerde of opengestelde ('incompany') cursussen voor rechters moet

worden gewaarborgd door middel van een evaluatie- en kwaliteitssysteem. Wanneer de rechter vindt dat hij meer nodig heeft, moet de organisatie hem daarin in beginsel tegemoet komen. De organisatie heeft een faciliterende rol. Daarbij past dat de leidinggevende zich een mening kan vormen over de wijze waarop de rechter vorm geeft aan het op peil houden van zijn kennis en vaardigheden. De organisatie mag waar nodig sturen op opleiding en deskundigheid. Door het verplicht stellen van een individueel opleidingsplan scherpt de organisatie de individuele rechter in zijn aandacht voor opleiding en deskundigheid.

Hoewel het de eigen verantwoordelijkheid van de rechter is om te bepalen of hij voldoende deskundigheid heeft om een bepaalde zaak te behandelen kan het bestuur van een rechterlijk college de spreiding van kennis wel sturen. Dat gebeurt bijvoorbeeld door het voeren van een roulatiebeleid. Daarbij moet wel aandacht zijn voor het mogelijk tenietgaan van specifieke kennis op de plek waar de rechter werkzaam was voordat hij rouleerde. De rechter dient na roulatie voldoende in de gelegenheid te worden gesteld om zich het nieuwe rechtsgebied eigen te maken. Meer in het algemeen moet de organisatie er voor zorgen dat de rechter zich niet gedwongen voelt zaken te behandelen op een gebied waarin hij (nog) onvoldoende thuis is.

De organisatie moet er voor zorgen dat in beginsel alleen op vrijwillige basis wordt besloten dat rechters moeten rouleren, waarbij van de rechters mag worden verwacht dat zij bij hun afweging mede het belang van de organisatie betrekken. Roulatie bij wijze van strafmaatregel is ontoelaatbaar.